

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

Decembar 2015
Broj 1

ANALIZIRANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI U BIH

Izveštaj o razvoju BiH je dokument koji Direkcija za ekonomsko planiranje BiH priprema pet godina, a nastao je kao rezultat praćenja Strategije socijalne uključenosti i Strategije razvoja BiH. Direkcija analizira socijalnu uključenost kroz posebno poglavlje u Izveštaju pod nazivom *Socijalno uključivanje*.

Izveštaj analizira trendove četiri ključna sektora za socijalnu uključenost: zapošljavanje, socijalna politika, obrazovanje i zdravstvo. Zapošljavanje, sa aspekta socijalne uključenosti, se analizira kroz aktivne i pasivne politike zapošljavanja. Fokus je primarno na ranjivim grupama u koje spadaju: nezaposlene mlade osobe, dugoročno nezaposlene i neaktivne osobe. Kad je u pitanju socijalna politika, u Izveštaju se analiziraju socijalna davanja, penzije, ustanove za socijalnu zaštitu i kao i ranjive grupe stanovništva. U sektoru obrazovanja naglasak je na predškolskom obrazovanju, zbog niskog obuhvata djece tim vidom obrazovanja, dok je u osnovnom i srednjem obrazovanju, problem njegovo rano napuštanje kao i uključenost ranjivih grupa. Sektor zdravstva, u pogledu socijalne uključenosti, se analizira iz ugla dostupnosti zdravstvenom osiguranju, poboljšanjem kvaliteta zdravstvene zaštite uz efikasno korištenje zdravstvenih resursa.

STRATEŠKI OKVIR ZA BIH

Strateški okvir BiH je pripremljen u skladu sa Odlukom o postupku srednjoročnog planiranja, praćenja i izvještavanja u institucijama Bosne i Hercegovine i poslužio je kao usmjeravajući portfolio strateških ciljeva za pripremu Srednjoročnog programa rada Vijeća ministara za period 2016.-2018.godinu.

Prilikom izrade dokumenta uzeti su u obzir važeći strateški dokumenti usvojeni od strane Vijeća ministara BiH kao i obaveze prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju BiH i EU, a struktuiran je po ugledu na Strategiju Evropske Unije 2020 te Strategiju Jugoistočna Evropa 2020. Identifikacijom razvojnih područja u okviru ciljeva koji su usvojeni za Strategiju Jugoistočne Evrope

2020, i koji su međusobno povezani, utvrđeni su i ciljevi BiH: *Integrirani rast, Pametni rast, Održivi rast, Inkluzivni rast i Upravljanje u funkciji rasta*.

Inkluzivan rast je u funkciji povećanja zaposlenosti, razvoja vještina, inkluzivnog učešća na tržištu radne snage, inkluzivnog i kvalitetnog zdravstva i smanjenja siromaštva. U okviru inkluzivnog rasta definisani ciljevi su:

1. Povećati mogućnosti za zapošljavanje
2. Promovisati inkluzivnost u obrazovanju
3. Smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost
4. Unaprijediti zdravstvenu zaštitu.

“Kad želimo pomoći siromašnim ljudima, obično im nudimo milostinju. Najčešće koristimo milostinju kako bi izbjegli suočavanje sa problemom i pronalaženje rješenja. Milostinja postaje način da slijeganjem ramenima odbacimo odgovornost. Milostinja nije rješenje za siromaštvo, ona održava siromaštvo na način da siromašnima oduzima inicijativu. Milostinja nam omogućava da nastavimo sa našim životima bez brige o životima siromašnih. Milostinja zadovoljava našu savjest.”

— Muhammad Yunus, *Banker to the Poor: Micr-Lending and the Battle Against World Poverty*, Dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju 2005.g.

INDIKATORI SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI/UKLJUČENOSTI

1. BDP po glavi stanovnika: 6,9 hiljada KM (2014)
2. Stopa siromaštva: 17,9% (2011)
3. Stopa nezaposlenosti: 27,7% (2015)
4. Stopa aktivnosti: 44,1% (2015)
5. Stopa zaposlenosti: 31,9% (2015)
6. Rano napuštanje školovanja: 6,7% (2013)
7. Pokrivenost zdravstvenim osiguranjem: 78,4% (DEP procjena 2014)
8. Broj maloljetnih korisnika socijalne zaštite: 150,7 hiljada (2013)
9. Broj porodica u kolektivnim centrima: 2.700 (MLJPI, novembar 2009).
10. Odnos broja zaposlenih i broja penzionera: 1:1,1 (DEP procjena 2014)

DEMOGRAFSKI INDIKATORI (2014.)

- Broj stanovnika (procjena): 3,8 miliona
- Stopa fertiliteta: 1,258
- Prirodni priraštaj na 1000 stanovnika: -1,5
- Sklopljeni brakovi na 1,000 stanovnika: 4,5
- Razvedeni brakovi na 1,000 sklopljenih: 144

MULTIDIMENZIONALNI INDEKS SIROMAŠTVA

Studija o najsiromašnijim ljudima u svijetu koristi novi pristup mjerenju siromaštva tzv. Multidimenzionalni indeks siromštva (MPI). Indeks posmatra siromaštvo kroz 10 indikatora: godine pohađanja i prisustva u školi, mortalitet djece, ishrana, pristup električnoj energiji i sanitaciji, čista voda, podpođenost, gorivo za kuhanje, posjedovanje stvari (radio, mobilni, telefon...). Rezultat Studije navodi da je u 2013.godini 1,6 milijardi ljudi multidimenzionalno siromašno, od toga 9,5% živi u razvijenim državama srednje klase. MPI za BiH iznosi 0,002, što znači je multidimenzionalno siromaštvo nisko.

www.ophi.org.uk/multidimensional-poverty-index

NAJAVA: NOVI PODACI O POTROŠNJI DOMAĆINSTAVA POLOVINOM 2016.GODINE

Anketa o potrošnji domaćinstava za 2015.godinu je u završnoj fazi izrade, te bi podaci trebali biti dostupni polovinom 2016.godine.

Sa ciljem testiranja metodologije provedena je testna anketa SILC2015 . Ovom anketom prikupljaju se relevantni podaci o prihodima stanovništva i uvjetima života. Njenim redovnim provođenjem Bosna i Hercegovina će biti u mogućnosti porediti siromaštvo i socijalnu isključenost sa EU.

ANGUS DITON, BRITANSKI EKONOMISTA, DOBITNIK JE NOBELOVE NAGRADE ZA EKONOMIJU 2015. GODINE ZA ANALIZU POTROŠNJE, SIROMAŠTVA I BLAGOSTANJA.

„Da bismo kreirali ekonomsku politiku koja promovira blagostanje i smanjuje siromaštvo, prvo trebamo razumjeti individualne izbore u potrošnji.“ Švedska kraljevska akademija povodom uručivanja Nobelove nagrade g.Ditonu.

DOMAĆINSTVA U EU TROŠE TRI PUTA VIŠE NA REKREACIJU I SPORT NEGO U BIH

U BiH domaćinstva 35% svoje ukupne potrošnje potroše na hranu, piće i duhan dok u EU28 troše 17,4%. Domaćinstva u EU28 potroše 8,7% ukupne potrošnje na rekreaciju i kulturu, dok u BiH potroše 2,9% .

Izvor: www.bhas.ba, APD

VIŠE OD POLA MILIONA STANOVNIKA U BIH JE SIROMAŠNO

Prema rezultatima Ankete o potrošnji domaćinstava iz 2011.g. više od 177 hiljada domaćinstava ili preko pola miliona stanovnika žive u relativnom siromaštvu. Pored toga bitno je napomenuti da 8% stanovnika nisu siromašni ali su na granici siromaštva.

Anketa nudi podatke i o materijalnoj uskraćenosti. U BiH više od polovine domaćinstava ne mogu si priuštiti najmanje tri od devet dobara i usluga (kvalitetna ishrana, nepredviđeni troškovi, grijanje, krov nad glavom, toalet i sl.), što pokazuje da domaćinstva iako nisu siromašna mogu biti materijalno uskraćena.

Mjerenje siromaštva u BiH se vrši na osnovu potrošnje domaćinstava, a u EU na osnovu prihoda domaćinstava.

Socijalna isključenost je mnogo širi pojam od siromaštva. To je proces kojim se određeni pojedinci ili grupe potiskuju na rub društva te ih se sprječava u njihovom nastojanju da žive pristojnim životom. Socijalna isključenost prema EU2020 se prati putem tri indikatora koja su dobivena na osnovu SILC ankete. Ti indikatori su stopa rizika od siromaštva, materijalna uskraćenost i domaćinstva sa niskim intenzitetom rada. Procjene Svjetske banke navode da je u 2010.godini približno 60% stanovništva bilo siromašno ili socijalno isključeno.

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE U MILENIJUMSKIM RAZVOJNIM CILJEVIMA

Dokument Ujedinjenih Nacija, Milenijumski razvojni ciljevi, između ostalog u fokus stavlja postizanje sveobuhvatnosti osnovnog obrazovanja. Kvalitetno obrazovanje otvara mogućnosti za poboljšanje životnih prilika. Stoga je postizanje ovog cilja od izuzetne važnosti jer predstavlja odskočnu dasku za postizanje ostalih Milenijumskih razvojnih ciljeva. Izvještaj *Napredak u realizaciji Milenijumskih razvojnih ciljeva u BiH za 2013.godinu*, ističe da su iz perspektive obrazovanja i siromaštva najugroženije manjinske grupe (posebno djevojčice Romkinje), djeca sa posebnim potrebama i raseljene osobe. Neophodno je naći brzo i efikasno rješenje za nejednakosti kojima su izložene ove socijalno isključene grupe u obrazovanju, jer je nedostatak obrazovanja ili nizak nivo obrazovanja prepreka za napredak, kvalitetan život i sposobnost da osoba izađe iz siromaštva.

REFORMSKA AGENDA I SOCIJALNA UKLJUČENOST

Reformska agenda (2015.-2018.) je strateški dokument usaglašen i potpisan od svih nivoa vlasti BiH, sa ciljem posticanja sveobuhvatnih strukturnih reformi koje za cilj imaju makroekonomsku stabilnost, rast i konkurentnost. Agenda predviđa provođenje reformi u šest ključnih sektora i to:

1. Javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost
2. Poslovna klima i konkurentnost
3. Tržište rada
4. Reforma socijalne zaštite i penzija
5. Vladavina prava i dobro upravljanje
6. Reforma javne uprave

Donošenje Agende uslova je postojeća socio-ekonomska situacija u državi, ali i strateško

opredjeljenje BiH za članstvom u EU. Reformska agenda, u pogledu socijalnog uključivanja, predviđa povećanje zaposlenosti, efikasniju politiku socijalne zaštite, finansijski održiv penzioni sistem kao i reformu zdravstvenog sistema uvođenjem dodatnih izvora finansiranja.

Foto: www.dreamstime.com

Stopa nezaposlenosti mladih veća od 60%

27% mladih ne traži posao

25% mladih uključeno u neformalno obrazovanje

6,7% mladih rano napuštaju školovanje

10% mladih volontira

Nezaposlenost mladih jedan od razloga za napuštanje BiH

Nezaposlenost mladih u BiH najveća u regiji

“Koncept razvoja podrazumjeva ne samo reformu ekonomije nego i reformu načina života.”

(Joseph E. Stiglitz, Making Globalization Work)

SOCIJALNO PODUZETNIŠTVO KAO POKRETAČ RAZVOJA BIH

Činiti dobro i pritom ostvarivati profit- model je novog, socijalnog pristupa poduzetništvu, kojega promoviramo i putem ovog Biltena. Iz godine u godinu u svijetu niče sve više modela koji svjedoče da takav inovativni pristup može pomoći mijenjati svijet. Kao koncept u BiH, osobito imajući u vidu lokalne izazove, socijalno poduzetništvo je još uvijek široj javnosti uglavnom nepoznato, malo je istraženo, i rad u ovom polju je u začetku. Glavni uzroci za nedovoljno razvijeno socijalno poduzetništvo i nisku zastupljenost poduzetničkih aktivnosti u BiH su:

- Nedovoljno poznavanje koncepta i mogućnosti socijalnog poduzetništva
- Nepostojanje adekvatnog institucionalnog i zakonskog okvira
- Sporadični programi i inicijative za zapošljavanje putem socijalnog poduzetništva
- Nedostatak početnog kapitala
- Nedostatak potrebnih znanja i vještina

Socijalna poduzeća važan su pokretač uključivog i održivog rasta i igraju ključnu ulogu u rješavanju trenutnih ekonomskih i ekoloških izazova. U EU i drugim zemljama, kao odgovor na globalnu krizu, socijalno poduzetništvo se ubrzano razvija. Sektor socijalnih poduzeća u Europskoj uniji zapošljava više od 14 miliona ljudi. Iako je proces u začetku, Bosna i

Hercegovina je prepoznala šansu i prednosti ovog koncepta razvoja poduzetništva. Nadamo se da će u narednom periodu u duhu reformi koje su zahvatile Bosnu i Hercegovinu, započeti i proces razvoja politika i mjera koje će dodatno podsticati socijalno poduzetništvo kao jednog od pokretača razvoja.

Foto: www.dreamstime.com

SAJMOVI OBRAZOVANJA I ZAPOSŁJAVANJA U BIH

U BiH su sve popularniji sajmovi obrazovanja i zapošljavanja. Od 2014. godine do danas održana su tri takva sajma (Zenica, Banja Luka i Mostar). Cilj sajma je da na jednom mjestu okupi predstavnike poslodavaca, međunarodnih i nevladinih organizacija, posrednike u zapošljavanju kao i formalne i neformalne institucije u obrazovanju. Sajmovi su također prilika za mlade nezaposlene osobe da se upoznaju sa mogućnostima obrazovanja i zapošljavanja u BiH te da se aktivno uključe u proces zapošljavanja.

SOCIO-EKONOMSKI IZAZOVI ZA BIH (2015)

1. Niska stopa aktivnosti na tržištu rada: 44,1%
2. Visoka stopa nezaposlenosti: 27,7%
3. Visoka stopa nezaposlenosti mladih: 62,3%
4. Najniži rang u regiji prema izvještaju Svjetske banke o lakoći poslovanja: 107
5. Nisko rangiranje prema EBRD Indeksu tranzicijskih reformi
6. Loša pozicija prema indeksu percepcije korupcije: 80 (2014)
7. Nizak nivo FDI po glavi stanovnika
8. Nizak nivo na ljestvici UNDP indeksa ljudskog razvoja: 81 (2013)
9. Najviši nivo potrošnje na socijalnu pomoć u regionu: 7% BDPa (2011)
10. Najlošije usmjerena potrošnja na socijalnu pomoć (20% najsiromašnijih prima 36,8% socijalne pomoći), 2011

JAVNA POTROŠNJA NA ZDRAVSTVO SE SMANJUJE

Ukupna potrošnja na zdravstvo je 2,5 milijardi KM, od čega 70% su javni izdaci a 30% su privatni izdaci. Privatna potrošnja najvećim dijelom finansira lijekove. Stopa realnog rasta ukupne potrošnje je 2,8%. Zabilježeno je realno smanjenje potrošnje kod javnih a povećanje kod privatnih izdataka. (Nacionalni zdravstveni računi BiH 2013.g.)

BILI SMO...

O DIREKCIJI ZA EKONOMSKO PLANIRANJE BIH...

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, kao stalno savjetodavno tijelo Vijeća ministara, od 2006.godine djeluje na polju planiranja razvoja, što podrazumijeva koordinaciju i pripremu srednjoročnih i dugoročnih makroekonomskih projekcija na godišnjoj osnovi, koordinaciju i pripremu srednjoročnih i dugoročnih razvojnih strategija na godišnjoj osnovi, monitoring i implementaciju srednjoročnih i dugoročnih razvojnih strategija na godišnjoj osnovi, istraživanje i analizu ekonomskih trendova, istraživanje i analizu uključivanja svih socijalnih grupa u ekonomskom, socijalnom i kulturnom životu.

CILJ BILTENA:

Promocija koncepta socijalnog uključivanja.

Direkcija za ekonomsko
planiranje BiH

Odjel za analizu socijalne uključenosti
Maršala Tita 9a
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

www.dep.gov.ba

Phone: 033 650 9 14

Fax: 033 650 845

E-mail: info@dep.gov.ba

Projekat Migracije i razvoj u organizaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Švicarske ambasade te projektnog tima Migracije i razvoj UNDP-a, organizovao je studijsko putovanje u Republiku Irsku na temu „Migracije za razvoj: Politike i prakse korištenja potencijala dijasporne za razvoj – slučaj Republike Irske“. Svrha ove studijske posjete je bila da se na primjeru Republike Irske, jedne od država sa najvećom dijasporom na svijetu, ali i sa najefikasnijom saradnjom između državnih institucija i dijasporne, iz prve ruke upoznaju predstavnici institucija sa uspješnim primjerima iz prakse.

„**Podrška sistemu upravljanja imigracijama i azilom u Bosni i Hercegovini – faza 2**“ je projekat koji podržavaju Vlada Švicarske i Vlada Lihtenštajna, a zastupa Švicarska agencija za razvoj i saradnju – SDC. Projekat se zajednički provodi od strane Ministarstva sigurnosti BiH i Međunarodne organizacije za migracije (IOM) koja pruža tehničku podršku. Jedna od aktivnosti ovog Projekta je izrada smjernica i mehanizama za dostavu podataka za usmjeravanje imigracijske politike za razvoj BiH i praćenje njenih rezultata i za dostavu podataka za izradu analiza uticaja kružnih migracija u BiH, te se s tim u vezi održao trening na temu „Migracije i razvoj“ na Jahorini 22. i 23. oktobra, 2015. godine.

U organizaciji Europske Komisije, 26. i 27. oktobra u Briselu, Belgija održan je seminar na temu: **„Zapošljavanje i programi socijalnih reformi za zemlje proširenja-prva postignuća i put naprijed“**. Na događaju su osim predstavnika Bosne i Hercegovine aktivno učestvovali i predstavnici Srbije, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije, Albanije i Turske. Seminar je bio prilika za razmjenu iskustava zemalja proširenja kako bi što bolje odgovorile izazovima integriranja pristupa Strategije EU2020 i SEE2020 za pametan, održiv i inkluzivan rast.

Konferencija **„Monitoring implementacije Istanbulske Konvencije: nove sinergije“**, organizovana je od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice. Cilj konferencije, koja je organizirana u okviru predsjedavanja BiH Odborom ministara Vijeća Evrope, jeste da se uključi u proces razmatranja novih sinergija na različitim nivoima, kako bi se osigurao mehanizam monitoringa Istanbulske konvencije (sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici).

U organizaciji Ministarstva ljudskih prava i izbjeglica BiH u partnerstvu sa Američkom privrednom komorom i Omladinskom informativnom agencijom BiH, u novembru, prisustvovali smo predstavljanju **Kampanje za veću zapošljivost mladih u BiH**. Tom prilikom predstavljen je Izvještaj o zapošljivosti mladih u BiH kao i nova info platforma za osnaživanje mladih.

Fondacija za socijalno uključivanje u BiH (FSU u BiH) i Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju (IBHI) u okviru USAID projekta „Program održivosti civilnog društva za sektor ljudska prava marginalizovanih grupa“ organizirali su u novembru 2015. godine u Sarajevu, okrugli sto na temu **„Preporuke za stvaranje povoljnog okruženja za razvoj socijalnog poduzetništva u BiH“**. Na okruglom stolu, istaknuto je da planirane reforme, da bi uspjele, moraju, između ostalog, afirmirati i socijalno poduzetništvo.